

Sygn. akt II CSK 264/14

POSTANOWIENIE

Dnia 6 listopada 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski

w sprawie z powództwa H. a.s. z siedzibą

w P. (Republika Czeska)

przeciwko H. K. i B. K.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 6 listopada 2014 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanych

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 21 czerwca 2013 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od pozwanych na rzecz strony powodowej kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem zwrotu kosztów procesu,**
- 3. przyznaje radcy prawnemu I. W. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł powiększoną o podatek VAT tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwany****w**
postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni oraz usunięcie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie ujawniły się przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności przemawiające za przyjęciem skargi do rozpoznania.

Pełnomocnik pozwanych H. K. i B. K. w skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 21 czerwca 2013 r. wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania oparł na przesłankach wskazanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 3 k.p.c.

W ocenie skarżących postępowanie jest dotknięte przyczynami nieważności zawartymi w art. 379 pkt 2, 3 i 4 k.p.c. We wniosku wskazano także na potrzebę wyjaśnienia następujących kwestii, które określono mianem „istotnych zagadnień prawnych”:

- „istoty naruszenia przepisów postępowania, tj. art. 232 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 i 233 § 1 k.p.c. poprzez samodzielne rozstrzygnięcie zagadnień wymagających wiadomości specjalnych”,
- „potrzebę wyjaśnienia dopuszczalności przyjmowania za własne przez sąd II instancji ustaleń faktycznych sądu I instancji w sytuacji zgłoszenia w apelacji zarzutu sprzeczności ustaleń faktycznych (...)”,
- „potrzebę wyjaśnienia faktu dokonania określonej czynności prawnej (faktu zawarcia umowy sprzedaży) i czy mógłby być ten fakt wykazywany bezpośrednio środkami dowodowymi i pośrednio, przy wykorzystaniu konstrukcji domniemania faktycznego (art. 231 k.c.)”,

- „potrzebę wyjaśnienia dopuszczalności przyjęcia, że faktury VAT dołączone do pozwu przez powoda obarczone są nieważnością (...)”,
- „potrzebę wyjaśnienia, czy ciężar udowodnienia faktu roszczenia w niniejszej sprawie spoczywał na pozwanych”.

Odnosząc się do zarzutu nieważności postępowania, jako przesłanki usprawiedliwiającej wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stwierdzić należy, że Sąd Najwyższy w ramach bezpośredniej kontroli kasacyjnej bada jedynie nieważność postępowania przed sądem drugiej instancji. Badanie nieważności postępowania pierwszoinstancyjnego co do zasady wymyka się spod kognicji Sądu Najwyższego i może nastąpić wyjątkowo, w sposób pośredni, gdy skarżący w ramach drugiej podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) zarzuca sądowi odwoławczemu naruszenie art. 386 § 2 k.p.c. przez nieuwzględnienie nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1997 r., I CKN 825/97, OSNC 1998, nr 5, poz. 81; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2005 r., III CK 323/04, nie publ.; postanowienie Sadu Najwyższego z dnia 16 listopada 2006 r., II CSK 177/06, nie publ.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2009 r., II CSK 156/09, nie publ.)

Skarżący wskazują, że postępowanie toczyło się przy braku legitymacji czynnej powoda i łączą tę okoliczność z przyczyną nieważności zawartą w art. 379 pkt 2 k.p.c. Zarzut ten jest nietrafny. Przyczyny nieważności postępowania zostały ujęte w art. 379 pkt 1-6 k.p.c. w sposób enumeratywny. Brak legitymacji procesowej do nich nie należy. Legitymacja procesowa (*ad processum*), zwana niekiedy formalną, oznacza uprawnienie do wytoczenia konkretnego powództwa i popierania go w celu ochrony swoich (lub cudzych) praw podmiotowych. Z pojęciem legitymacji procesowej – z reguły – zespolone jest pojęcie legitymacji materialnej (*ad causam*) oznaczające posiadanie przez dany podmiot prawa podmiotowego mającego podlegać ochronie w konkretnym procesie.

W związku z powyższym, legitymacja procesowa (bierna, czynna) uznawana jest za przesłankę materialnoprawną, zaliczaną do sfery zasadności powództwa, której istnienie albo brak warunkuje odpowiednio możliwość uwzględnienia

powództwa bądź jego oddalenie. Powoływanie się na nieważność postępowania z powodu braku legitymacji procesowej należało ocenić w kategoriach nieporozumienia.

Skarżący wskazują także, że w sprawie wystąpiła przesłanka nieważności w postaci powagi rzeczy osądzonej (art. 379 pkt 3 k.p.c.). W uzasadnieniu stwierdzają, że „H. a.s. (...) wystąpiła na drogę procesu cywilnego składając pozew o nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, wybierając najmniejszą kwotę z listy wezwania, tj. fakturę VAT F (...) (...)”. W niniejszym pozwie (...) są takie same ustalenia faktyczne jak w sprawie I Aca (...) (...)” (str. 7 skargi). W świetle tych twierdzeń, należy uznać, że podniesiony zarzut nieważności postępowania jest chybiony. Na roszczenie dochodzone przez powoda składały się różne faktury, wystawione na różne kwoty. Możliwe byłoby zatem dochodzenie ich w jednym procesie poprzez dokonanie ich kumulacji. Niemniej jednak, w orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że roszczenie może być dochodzone także częściami (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 1994 r., III CZP 29/94, nie publ.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r., IV CSK 89/05, OSNC 2007, nr 1, poz. 15). Z tych przyczyn nie można uznać, że postępowanie toczyło się w warunkach powagi rzeczy osądzonej i że, w konsekwencji, było dotknięte nieważnością.

Skarżący łączyli także nieważność postępowania z okolicznością, że w składzie Sądu Okręgowego w K. orzekala sędzia, której delegacja została podpisana przez podsekretarza stanu (str. 3 skargi). Zdaniem skarżących prowadzi to do wniosku, że „całe postępowanie, które toczyło się przed sądami dotknięte jest nieważnością na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c.”. Twierdzenie to należy ocenić także w kategoriach nieporozumienia. Niniejsza skarga kasacyjna przysługiwała od wyroku Sadu Apelacyjnego w [...] z dnia 21 czerwca 2013 r., który z kolei został wydany na skutek apelacji pozwanych od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 7 września 2012 r.

Pomijając tę okoliczność, należy zauważyć, że przedstawiony problem został rozstrzygnięty w uchwale pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2014 r., BSA-4110-4/2013 (OSNC 2014, nr 5, poz. 49). Sąd

Najwyższy wskazał, że w wydaniu decyzji o przeniesieniu sędziego na inne miejsce służbowe na podstawie art. 75 § 3 w związku z art. 75 § 2 pkt 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. 2013 r. poz. 427 ze zm.) Minister Sprawiedliwości nie może być zastąpiony przez sekretarza ani podsekretarza stanu. Jednocześnie jednak Sąd Najwyższy zastrzegł, że wykładnia dokonana w tej uchwale wiąże od chwili jej podjęcia, co oznacza, iż nie ma ona zastosowania do decyzji o przeniesieniu sędziego wydanych na podstawie art. 75 § 2 pkt 1 w zw. z art. 75 § 3 Pr. o u.s.p. przed jej podjęciem. Zgodnie z tym stanowiskiem, wszystkie decyzje wydane przed podjęciem uchwały (tj. przed 28 stycznia 2014 r.), podpisane przez sekretarzy lub podsekretarzy stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, należy uznać za skuteczne, niewymagające jakichkolwiek aktów konwalidacyjnych lub konwalescencyjnych (zob. uzasadnienie przywołanej wyżej uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego).

Należy także wskazać, że nietrafny jest zarzut nieważności postępowania uzasadniony okolicznością, że w sprawie występował nienależycie umocowany pełnomocnik strony powodowej (str. 4 skargi). Pełnomocnictwo udzielone r. pr. I. S. było skuteczne. W świetle art. 89 zd. 2 k.p.c. radca prawny może sam uwierzytelnić odpis udzielonego mu pełnomocnictwa oraz odpisy innych dokumentów wykazujących jego umocowanie. Co więcej, wbrew twierdzeniom skarżących, dokument pełnomocnictwa nie ograniczał umocowania jedynie do zastępowania strony w postępowaniu przed sądem I instancji. Z tych przyczyn zarzut nieważności postępowania należy uznać za chybiony.

Odnosząc się do przesłanki występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego stwierdzić należy, że zgodnie z ugruntowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądem, za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie nowe i dotychczas niewyjaśnione. Zagadnienie to musi mieć charakter istotny i być zagadnieniem ściśle jurydycznym, dającym się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienie SN z dnia 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08, ICBSN 2009, nr 4, s. 48). Chodzi przy tym o zagadnienie o charakterze abstrakcyjnym, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudence, a jego rozstrzygnięcie będzie miało znaczenie nie tylko dla oceny

konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Przedstawienie istotnego zagadnienia prawnego wymaga jego precyzyjnego sformułowania poprzez wskazanie przepisu prawa materialnego lub procesowego, z którym jest związane, i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (zob. m. in. postanowienie SN z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11). Argumentacja uzasadniająca wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinna nawiązywać do przesłanek „przedsądu”, a ponadto stanowić odrębny, pogłębiony wywód prawny wskazujący na zaistnienie powołanych okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do merytorycznego rozpatrzenia (zob.: postanowienie SN z dnia 9 maja 2008 r., sygn. akt II PK 3/08, nie publ.; postanowienie SN z dnia 19 października 2006 r., sygn. akt IV CSK 246/06, nie publ.; postanowienie SN z dnia 9 czerwca 2008 r., sygn. akt II UK 37/08, nie publ.; postanowienie SN z dnia 19 grudnia 2001 r., sygn. akt IV CZ 200/01, nie publ.). Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne”.

Kwestie przytoczone przez pozwanych tych wymagań nie spełniają.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do merytorycznego rozpatrzenia (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy orzekł na podstawie § 15 i § 16 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490).

Na wniosek powoda zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną Sąd Najwyższy orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. oraz § 6 pkt 7 w zw. z § 13 ust. 4 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa

kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490).